

107528

YTRINGSFRIHET: I Frankrike debatteres myndighetenes vegring mot å gi Taslima Nasrin beskyttelse mer enn tre dager – men ytringsfrihet er ikke bare noe som må forsvares i muslimske land og overfor fjernliggende regimer.

Foto: HELGE HANSEN

Den virkelige trussel

Dagbladet 3/10 - 94

BORDEAUX: (Dagbladet): Frankrike har denne høsten vært preget av en celebrert ytringsfrihetsskandale. Taslima Nasrin, den nå verdenskjente forfatterinnen fra Bangladesh, ble tidligere i oktober nektet innreisevisum for mer enn tre dager.

Mer enn 72 timer kunne ikke landets myndigheter garantere hennes sikkerhet, lød innenriksministeriets knappe beskjed.

■ ■ Beslutningen vakte berettiget oppsikt. En skandale, erklærte Le Monde. Pinlig, slo Libération fast. Tenk at menneskerettighetenes hjemland ikke beskytter en fatwa-fordømt forfatter mer enn at man avslår å spandere ressurser ut over tre små døgnssikkerhet! Innenriksministeren måtte etter dette gjøre tilbaketog. Taslima Nasrin er selvfølgelig velkommen så lenge hun vil, erklærte han uka etter. Forfatterinnen ga likevel fra sitt eksil i Stockholm uttrykk for at hun ikke akkurat føler seg fristet til å komme.

Og en skam for Frankrike er hele saken, utvilsomt. Skjønt man ikke skal se bort fra at det betydelige muslimske innslaget i fransk samfunnsliv og kulturdebatt, nok kan reise sikkerhetsproblemer i et tilfelle som dette ut over hva som er aktuelt i andre land.

■ ■ Når jeg leser debatten i avisene her, blir jeg likevel slått av det spesielle i ytringsfrihetens situasjon: Publisitet og oppmerksomhet – ytringer – styrker saken og gjør den uovervinnelig. Myndighetenes mutetholdning blir mer enn møtt av den livlige debatten, ja mange ganger oppveid av den noe nær enstemmige indignasjonen som skyller over mediene og til og med vinner nedslag i avisene i en provinsby som denne.

Annerledes da med en rettsak som for tida verserer inne i Paris, og som merkelig nok får beskjeden dekning selv i hovedstadsavisene, til tross for at den etter min mening setter ytringsfriheten på en langt alvorligere prøve.

■ ■ Den gjelder et intervju avisa Le Monde i november i fjor brakte med den framtrepende britiske orientalist Bernard Lewis, nå professor i USA og forfatter av bøkene «The

Arabs in History» (1950) og «The Assassins» (1967). Intervjuet kom bl.a. inn på de tyrkiske massakrer av armenere i 1915. Lewis uttalte at han ikke er sikker på om disse egentlig kan karakteriseres som folkemord. Deportasjoner var de, og utvilsomt deportasjoner med meget store dødstall, men neppe tiltak med den intensjon å eliminere et helt folk på samme måte som andre kjente tilfeller av folkemord.

Man vil forstå at den armenske minoritet i Frankrike, organisert i Komiteen til forsvar for armenernes sak. CDCA, ikke leste Lewis' uttalelser med glede. Armenerne og armenernes venner – blant dem vår egen Fridtjof Nansen i sin tid – har i alle år ansett tyrkernes deportasjoner under første verdenskrig som folkemord, bevisste forsøk på å utslutte Tyrkias armenske befolkning som gruppe. Synspunktet ble i 1980-åra autorisert av FN's menneskerettighetskommisjon så vel som av Europaparlamentet i Strasbourg. Det er like fullt klart at vurderingene kan variere, for det samtidige kildematerialet er ikke altfor omfattende.

■ ■ Men armenerne og CDCA mer enn mislikte Le Mondes intervju. De gikk til sak for å erklære innholdet rettsstridig. Og det kan de gjøre fordi Frankrike i 1990 fikk en lovbestemmelse som setter straff for å benekte offentlig at forbrytelser mot menneskeheten definert av Nürnbergdomstolen etter 1945, har funnet sted. Spesielt sikter denne *Loi Gayssot* mot nazismens jødeutryddelse, som det i Frankrike er rettsstridig å benekte realiteten av ved såkalt «negasjonisme». Gjennom en utvidet fortolkning mener nå armenerne at Le Monde og Bernard Lewis må straffes for sin negasjonisme etter samme paragraf.

■ ■ Den som synes dette høres utrolig, bør få med seg at straffebestemmelser mot å benekte Hitlers jødeutryddelser m.m. ikke bare finnes i Frankrike. I Tyskland har de vært del av straffelovgivningen i alle år. I

Østerrike ble de innført så seint som i sommer. Det kan faktisk tales om en viss bevegelse i de europeiske straffelover i retning av å gjøre bestemte anstøtelige fortolkninger av fortida straffverdige *qua* utsagn.

Formålet er å sette en bremse for de såkalte revisjonistene og deres forsøk på å redusere, bortforklare eller benekte jødeutryddelsen under andre verdenskrig ut fra et antisemittisk grunnsyn. Man kan forstå at mange føler seg personlig forulempet av slike forsøk. Men derfra å innføre forbud mot fakta-uttalelser som ganske visst kan være en følge av antisemittisme, men som på den annen side også kan ha helt andre formål eller motivasjoner, det åpner jo for helt umulige situasjoner.

■ ■ Skal det anses straffbart å si offentlig at ingen jøder ble gasset i Auschwitz, når spørsmålet om antallet sikre gassofre blant fagfolk i åras løp er sunket fra ca tre millioner til om lag 800 000?

Og hvor vil man sette grensen for en utvidet fortolkning – ved de russiske pogromer i 1890-åra, armenernes skjebne i 1915, sigøynernes eller de homofiles under nazismen? Skal avvikende oppfatninger av slike forhold virkelig kunne straffefølges?

Det er et uhyggelig varsel at den franske straffelov nå påberopes anvendt overfor rene vurderinger av hva som hendte i de tyrkiske fjellområder for 84 år siden, ja at påtalemyndigheten overhodet finner en slik sak prøveverdig for *Chambre Correctionnelle* i Paris. Dom faller 18. november. Utfallet bør interessere mange, men jeg kan ikke se at saken så langt har vakt oppmerksomhet i det hele tatt.

Nei, ytringsfrihet er nok ikke bare noe som må forsvares i muslimske land og overfor fjernliggende regimer. Den virkelige trussel ligger i tendensen til at vi uten sverdslag godtar kriminaliseringen av uønskede og upopulære meninger i våre egne samfunn.